

ПСИХІАТРІЯ, НАРКОЛОГІЯ ТА МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

<https://doi.org/10.35339/ekm.2020.88.03.07>

УДК 159.91:378.091.212

О.В. Васильєва, І.М. Стрельнікова

Харківський національний медичний університет, Україна

**ПАТОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ АНГЛОМОВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Вивчали патопсихологічні особливості психологічної дезадаптації іноземних студентів англomовної форми навчання. З дотриманням принципів біоетики та медичної деонтології проведено комплексне обстеження 103 іноземних студентів III–V курсів Харківського національного медичного університету, що навчаються англійською мовою. Обох статей, з яких 52 чоловіки та 51 жінка, середній вік обстежених склав $(22,0 \pm 1,8)$ року. Студентів було розподілено на три групи. До 1-ї групи увійшло 40 студентів IV курсу, до 2-ї групи – 40 студентів III курсу, 3-тя група складалася із 23 студентів V курсу. За результатами проведеного дослідження в іноземних студентів виявлено розлади адаптації у вигляді депресивного, неврастенічного, тривожного та дисоціативного синдромокомплексів. Маркерами дезадаптивних станів у обстежених студентів є емоційне напруження, загострення особистісно-типологічних рис характеру; втрата здатності пристосування до того, що відбувається; втрата «гнучкості та пластичності у спілкуванні»; відчуття неспокою, тривоги; роздратованість, нестриманість афекту; непосидючість, нетерплячість; зниження концентрації уваги.

Ключові слова: іноземні студенти, дезадаптація, навчально-виховний процес, розлади адаптації.

Актуальність

Сучасні епідеміологічні, соціально-економічні та політичні умови в Україні передбачають внесення суттєвих змін у напрями та механізми підготовки, а також підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для усіх закладів вищої освіти (ЗВО) в цілому та для медичних ЗВО зокрема. Навчання іноземних студентів покращує не тільки імідж ЗВО, але й імідж України на міжнародній арені. Окрім того, підготовка іноземних студентів в умовах скорочення бюджетної та контрактної форми навчання є запорукою збереження робочих місць та є стабільним фінансовим доходом кожного українського ЗВО [1, 2].

Іноземні здобувачі вищої освіти є громадянами інших країн, тому на перший план висувуються не лише проблеми навчання, а й адаптаційні та соціальні чинники пристосування

їхнього життя в Україні. Після зарахування у заклад вищої освіти, студент-іноземець опиняється в нових соціальних та психофізіологічних умовах, саме в цей період повинен спрацювати фізіологічний процес адаптації, що відбувається у більшості іноземних студентів [3, 4].

У процесі навчання студенти-іноземці стикаються з новим соціокультурним і мовним середовищем, незвичним кліматом, новими методами та формами організації навчання, що неминує викликає в них нові емоційні переживання і психічні стани. У зв'язку з цим стає актуальним вивчення проблем адаптації іноземних студентів до освітнього процесу в українському ЗВО. Це об'єктивно ставить перед викладачами ЗВО проблему психологічної адаптації студентів-іноземців до умов навчання й ефективної організації навчально-

виховного процесу в новому кліматичному, соціокультурному та іншомовному середовищі [5, 6].

Пріоритетним завданням сучасної медичної психології є ефективне вирішення питання особливостей проявів і механізмів розвитку дезадаптивних станів в умовах соціального стресу, оптимізація надання кваліфікованої медико-психологічної допомоги та психопрофілактики подібних хворобливих станів [7–9].

Інтенсивний процес навчання у медичному університеті висуває підвищені вимоги до механізмів психічної адаптації, особливо, якщо діє ситуація невизначеності та зміна форм навчання (введення карантину, вимушена довготривала ізоляція, переведення на дистанційну модель навчання, невизначеність та відтермінування складання KROK).

Вимушена зміна способу життя в умовах пандемії COVID-19 та онлайн-навчання підсилює неспокій, відчуття самотності, призводить до виснаження і навіть розвитку ознак тривоги та депресії серед іноземних студентів. Розвиток станів дезадаптації іноземних студентів в сучасних українських реаліях є пріоритетною психологічною, медичною та соціально-економічною проблемою, що в майбутньому може негативно позначитися на ефективності професійної діяльності іноземних студентів [10, 11].

Метою роботи є вивчення патопсихологічних особливостей психологічної дезадаптації іноземних студентів англomовної форми навчання.

Контингент і методи дослідження

З дотриманням принципів біоетики та медичної деонтології проведено комплексне обстеження 103 іноземних студентів III–V курсів Харківського національного медичного університету, що навчаються англійською мовою. Обоє статей, з яких 52 чоловіки та 51 жінка, середній вік обстежених склав $(22,0 \pm 1,8)$ року. Студентів було розподілено на три групи. До 1-ї групи увійшло 40 студентів IV курсу, до 2-ї групи – 40 студентів III курсу, 3-тя група складалася із 23 студентів V курсу.

Результати та їх обговорення

Як показали результати дослідження, іноземні студенти 1 та 2-ї груп мають достатньо високий рівень порушення адаптації у порівнянні зі студентами 3-ї групи. Цей показник виявлено у 10,67 % студентів 1-ї групи, 6,4 % – у студентів 2-ї групи та 0,9 % – у студентів 3-ї групи, що у свою чергу потребує проведення активних медико-психологічних втручань. Наявність вираженого рівня дезадаптації

вимагала надання обов'язкової медико-психологічної допомоги й проведення програми з реадаптації. Ці заходи були необхідні іноземним студентам 1-ї (9,8 %) та 2-ї (12 %) груп. Іноземні студенти 1-ї (30,2 %), 2-ї (26,7 %) та 3-ї (20,8 %) груп мали помірний рівень дезадаптації та потребували консультативної допомоги спеціалістів. Під час проведення роботи виявлено певну закономірність: іноземні студенти з більш високим рівнем дезадаптації не вважали за необхідне отримувати психологічну або медичну допомогу і могли навіть нехтувати нею.

У ході роботи було виявлено такі фактори ризику розвитку станів дезадаптації іноземних студентів, як підвищена завантаженість (у 43,1 % студентів 1-ї групи, 29,6 % студентів 2-ї групи, 28,6 % студентів 3-ї групи), брак часу для відпочинку (у 31,1 % студентів 1-ї групи, 23,1 % студентів 2-ї групи, 24,2 % студентів 3-ї групи), недостатня адаптація до дистанційного навчання (у 27,9 % студентів 1-ї групи, 39,5 % студентів 2-ї групи, 19,3 % студентів 3-ї групи), неможливість поїхати додому (у 19,3 % студентів 1-ї групи, 14,5 % студентів 2-ї групи, 17,7 % студентів 3-ї групи), недосконалість механізмів психологічного захисту (у 26,1 % студентів 1-ї групи, 25,3 % студентів 2-ї групи, 23,7 % студентів 3-ї групи).

Для обстежених студентів були притаманні: емоційне напруження, загострення особистісно-типологічних рис характеру (25,24 %); втрата здатності пристосування до того, що відбувається (23,30 %); втрата «гнучкості та пластичності у спілкуванні» (18,45 %); відчуття неспокою, тривоги (35,92 %); роздратованість, нестриманість афекту (23,30 %); неспокій, нетерплячість (21,36 %); зниження концентрації уваги (42,72 %).

Звертає на себе увагу і те, що надмірна тривожність іноземних студентів була пов'язана з черговим відтермінуванням складання ліцензійного тестового екзамену KROK, неможливістю поїхати додому, підвищеною завантаженістю та недостатньою адаптацією до дистанційного навчання. Астенічні прояви були притаманні більшості іноземних студентів і проявлялися у млявості, зниженні здатності до навчання, важкості у концентрації уваги, труднощах у перемиканні з одного виду діяльності на інший, швидкій втомлюваності.

Клінічна структура розладів адаптації була представлена депресивним (у 25,24 % іноземних студентів 1-ї групи, 22,33 % 2-ї групи та 21,36 % 3-ї групи), неврастенічним (у 22,33 %

студентів-іноземців 1-ї групи, 26,21 % та 27,18 % студентів 2 та 3-ї груп відповідно), тривожним (28,16 %, 25,24 % та 23,30 % іноземних студентів 1, 2, 3-ї груп відповідно) та дисоціативним (26,21 % обстежених іноземних студентів 1-ї групи, 22,33 % й 24,27 % 2 та 3-ї груп відповідно) синдромокомплексами. Особливість цих дезадаптивних станів була пов'язана з масивною соматизацією та характеризувалася поліморфними вегето-вісцеральними розладами, порушенням циклу «сон-неспанн».

Депресивні розлади в іноземних студентів клінічно проявлялися зниженням настрою протягом доби, інколи неспокоєм або байдужістю до самого себе, свого майбутнього, почуттям провини, відчуттям безвиході або імовірної біди, пролонгованою бездіяльністю, яка змінювалася непосидючістю, відчуттям тривоги, непродуктивною метушливістю, уповільненням думок, моторною загальмованістю; виявлено зниження самооцінки та впевненості в собі, самозвинувачення, відсутність або зниження зацікавленості до навчання, концентрування уваги на стані фізичного здоров'я за скринінговою шкалою РНQ-9 (важка депресія) та клінічною шкалою тривоги та депресії Гамільтона (важкий рівень депресії та помірний рівень тривоги).

У іноземних студентів 2-ї групи разом з емоційними ознаками депресивного розладу виявлені соматовегетативні порушення, клінічні ознаки астеничних проявів, немотивована роздратованість, бурхливість емоційних проявів, які не відповідали по силі зовнішньому подразнику.

Неврастенічний синдромокомплекс в іноземних студентів мав такі клінічні ознаки: постійне відчуття втоми, яке посилювалося при психічному або фізичному навантаженні, надмірна роздратованість та підвищена чутливість у відповідь на звичайні за інтенсивністю зовнішні впливи, клінічні прояви помірно-важкої депресії за скринінговою шкалою РНQ-9 та помірні прояви тривоги й важкий рівень депресії за клінічною шкалою тривоги та депресії Гамільтона. Для 2-ї групи іноземних студентів разом з наведеними вище проявами, були притаманні гіперсенситивність, епізодичні лакрімальні реакції, поверхневий сон з частими прокиданнями.

Проявами тривожного синдромокомплексу були відчуття неспокою, нервування, роздратованість та нетерплячість, збудження та непосидючість, легка зміна настрою, важкість у зосередженні уваги, швидка втомлюваність,

помірна депресія за скринінговою шкалою РНQ-9, помірні прояви депресії та важкі прояви тривоги за шкалою тривоги та депресії Гамільтона. Іноземні студенти 2-ї групи мали більш бурхливі прояви вегетативних порушень, їм були притаманні зниження концентрації уваги, постійні тривожні думки, порушення сну, ранні прокидання, часті нічні кошмари, поганий апетит або переїдання, метушливість, схвильованість.

Дисоціативний синдромокомплекс у студентів-іноземців клінічно проявлявся яскравими та бурхливими емоційними реакціями, що не відрізнялися глибиною переживань, немотивованою роздратованістю, образливістю, театралізованою поведінкою, спрямованою на найближче оточення, манірністю, жвавими мімічними реакціями та м'якою депресією за скринінговою шкалою РНQ-9, помірними проявами депресії та тривоги за шкалою тривоги та депресії Гамільтона. Психоемоційне перенавантаження або несприятливі психогенні чинники провокували у студентів-іноземців 2-ї групи головні болі, а також різні за інтенсивністю та тривалістю афективні реакції.

Проведений аналіз рівня нервово-психічної напруги у структурі дезадаптивних станів іноземних студентів продемонстрував переважання у студентів 1 та 2-ї груп (37,2 % та 37,4 % відповідно) інтенсивної (помірної) та у студентів 3-ї групи (38,1 %) екстенсивної (надмірної) напруги.

Проведений кореляційний аналіз отриманих даних виявив тісні взаємозв'язки між наявністю розладів адаптації іноземних студентів та підвищеною завантаженістю ($r=0,66$), браком часу для відпочинку ($r=0,60$), недостатньою адаптацією до дистанційного навчання ($r=0,61$), недосконалістю механізмів психологічного захисту ($r=0,59$), неможливістю поїхати додому ($r=0,61$), наявністю хронічних захворювань ($r=0,62$), знаходженням у ситуаціях надмірної нервово-психічної напруги ($r=0,61$), тяжкістю депресії за скринінговою шкалою РНQ-9, важким тривожним та депресивним епізодом за шкалою Гамільтона ($r=0,60$).

Висновки

1. За результатами проведеного дослідження виявлено розлади адаптації в іноземних студентів у вигляді депресивного, неврастенічного, тривожного та дисоціативного синдромокомплексів.

2. Маркерами дезадаптивних станів у обстежених студентів є емоційне напруження, загострення особистісно-типологічних рис

характеру; втрата здатності пристосування до того, що відбувається; втрата «гнучкості та пластичності у спілкуванні»; відчуття неспо-

кою, тривога; роздратованість, нестриманість афекту; непосидючість, нетерплячість; зниження концентрації уваги.

Література

1. Адаптація іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів у навчальний процес / В. Д. Марковський, Д. В. Кацапов, О. В. Васильєва [та ін.] // Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України». – Тернопіль, 2014. – Ч. 2. – С. 643–644.
2. К вопросу об оптимизации учебно-воспитательного процесса с иностранными студентами в украинских медицинских ВУЗах / Д. И. Маракушин, О. В. Васильєва, В. М. Сінайко [и др.] // Материали міжнародної конференції «Современное состояние, проблемы и перспективы медицинского образования» (Бухара, Узбекистан, 12.04.2018). – 2018. – С. 71–75.
3. Вороненко Ю. В. Актуальні проблеми розвитку системи підготовки іноземних студентів у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України / Ю. В. Вороненко, Ю. І. Фисун // Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України. Всеукраїнська конф. (19–20 квітня 2002 р.). – Тернопіль : Медична освіта. – 2002. – С. 14.
4. К проблеме адаптационного синдрома студентов младших курсов ВУЗов III–IV уровней аккредитации / Г. М. Кожина, М. В. Маркова, Е. Г. Гриневич, К. О. Зеленська // Архів психіатрії. – 2011. – Т. 17, № 4 (67). – С. 32–35.
5. Керівництво роботою іноземних студентів медичних ВНЗ в сучасних умовах навчання / В. А. Капустник, В. Д. Марковський, Д. В. Кацапов [та ін.] // Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції, присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ III–IV рівнів акредитації» (26–27 квітня 2012 р.). – Тернопіль : ТДМУ, 2012. – С. 77–78.
6. Медико-психологічний погляд на проблему адаптації англomовних студентів молодших курсів до навчальної діяльності. / Г. М. Кожина, К. О. Зеленська, Л. М. Гайчук [та ін.] // Англomовне навчання в ХНМУ: сучасний стан, проблеми та перспективи: матеріали LI навч.-метод. конф., 31 січня 2018 р., тези доповідей. – Харків : ХНМУ, 2018. – С. 54–56.
7. Досвід використання інтерактивного навчального процесу як однієї із форм самостійної роботи студентів з дисципліни «Фізіологія» / Л. В. Чернобай, О. В. Васильєва, М. А. Ващук [та ін.] // Студентоцентризований навчальний процес, як запорука забезпечення якості вищої медичної освіти: матеріали LIII навч.-метод. конф. ХНМУ, 29 січня 2020 р. – Харків : ХНМУ, 2020. – С. 202–204.
8. Сінайко В. М. Комплексна оцінка динаміки станів психічної дезадаптації у студентів медичного вищого навчального закладу / В. М. Сінайко, М. М. Хаустов // Архів психіатрії. – 2018. – Т. 24, № 4 (95). – С. 212–215.
9. Vashkite I. Features of the clinical picture of depressive disorders of different registers in university students / I. Vashkite, M. Khaustov // Inter collegas. – 2019. – № 2 (6). – P. 112–119.
10. Маракушин Д. І. Загальна характеристика контингенту іноземних здобувачів вищої освіти англійською мовою в Харківському національному медичному університеті та рівня їхньої мовної підготовки / Д. І. Маракушин, О. В. Васильєва, В. М. Сінайко [та ін.] // Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 17.04.2020 р., Харків, ХНМУ. Вип. 14. – Х.: 2020. – С. 63–72.
11. Marakushyn D. KHNMU is a leader in choosing foreigners for higher medical education. / D. Marakushyn, O. Vasylieva, V. Sinajko // Proceedings of the II International Education Forum «Best Educational Practices: Ukraine, Europe, World», January 24, 2021, Kyiv, Ukraine. – P. 148–150.

References

1. Markovskiy V.D., Katsapov D.V., Vasylieva O.V. et al. (2014). Adaptatsiya inozemnykh studentiv vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladiv u navchalnyy protses [Adaptation of foreign students of higher medical educational institutions in the educational process]. *Vseukrayinska navchalno-naukova konferentsiya z mizhnarodnoyu uchastyu «Kredytно-modulna systema orhanizatsiyi navchalnoho protsesu u vyshchykh medychnykh (farmatsevtichnomu) navchalnykh zakladakh Ukrayiny»* – *Proceedings of the All-Ukrainian educational-scientific conference with international participation «Credit-module the system of organization of the educational process in higher medical (pharmaceutical) educational institutions of Ukraine»*. (Part 2, pp. 643–644). Ternopil [in Ukrainian].

2. Marakushyn D.I., Vasyleva O.V., Synaiko V.M. et al. (2018). K voprosu ob optimizatsii uchebno-vospitatelnogo protsessa s inostrannymi studentami v ukrainskikh meditsinskikh VUZakh [On the issue of optimization of the educational process with foreign students in Ukrainian medical universities]. *Mezhdunarodna konferentsiya «Sovremennoye sostoyaniye, problemy i perspektivy meditsinskogo obrazovaniya» (Bukhara, Uzbekistan, 12.04.2018) – International conference «Current state, problems and the prospects of medical education»*. (pp. 71–75) [in Russian].
3. Voronenko Yu.V., Fysun Yu.I. (2002). Aktualni problemy rozvytku systemy pidhotovky inozemnykh studentiv u vyshchyykh medychnykh (farmatsevtichnomu) navchalnykh zakladakh Ukrayiny [Actual problems of development of the system of training foreign students in higher medical (pharmaceutical) educational institutions of Ukraine]. *Problems of teaching foreign students in medical higher educational institutions of Ukraine. Vseukrayinska konf. (19–20 kvitnya 2002 r.). – All-Ukrainian Conference. (p. 14). Ternopil: Medychna osvita* [in Ukrainian].
4. Kozhyna H.M., Markova M.V., Hrynevych E.H., Zelenska K.O. (2011). K probleme adaptatsionnogo sindroma studentov mladshikh kursov VUZov III–IV urovney akkreditatsii [To the problem of adaptation syndrome of junior students of universities of III–IV levels of accreditation]. *Arkhiv psikhatrii – Archives of psychiatry*, vol. 17, issue 4 (67), pp. 32–35 [in Russian].
5. Kapustnyk V.A., Markovskyi V.D., Katsapov D.V. et al. (2012). Kerivnytstvo robotoyu inozemnykh studentiv medychnykh VNZ v suchasnykh umovakh navchannya [Proceedings of the All-Ukrainian educational and scientific conference dedicated to the 55th anniversary of the Ternopil State University]. *Vseukrayinska navchalno-naukova konferentsiya, prysvyachena 55-richchyu Ternopilskoho derzhavnoho medychnoho universytetu imeni I. YA. Horbachevskoho MOZ Ukrayiny «Vprovadzhennya novykh tekhnolohiy za kredytno-modulnoyi systemy orhanizatsiyi navchalnoho protsesu u VM(F)NZ III–IV rivniv akredytatsiyi» (26–27 kvitnya 2012 r.) – Proceedings of the All-Ukrainian educational and scientific conference dedicated to the 55th anniversary of the Ternopil State University. Gorbachevsky Medical University of the Ministry of Health of Ukraine «Implementation of new technologies in the credit-module system of organization of the educational process in VM (F) NZ III–IV levels of accreditation»*. (pp. 77–78) Ternopil: TDMU [in Ukrainian].
6. Kozhyna H.M., Zelenska K.O., Haichuk L.M., Khaustov M.M., Zelenska H.M. (2018). Medyko-psykholohichnyy pohlyad na problemu adaptatsiyi anhlo-movnykh studentiv molodshykh kursiv do navchalnoyi diyalnosti [Medical and psychological view on the problem of adaptation of English-speaking junior students to educational activities]. *English-language education at KhNMU current status, problems and prospects: LI navch.-metod. konf. (31 sichnya 2018 r.) – LI teaching method. conf.* (pp. 54–56). Kharkiv: KhNMU [in Ukrainian].
7. Chernobai L.V., Vasylieva O.V., Vashchuk M.A., Sokol O.M. (2020). Dosvid vykorystannya interaktyvnogo navchalnoho protsesu yak odniiyeyi iz form samostiynoyi roboty studentiv z dystsypliny «Fiziolohiya» [The experience of using interactive learning process as one of the forms of independent work of students in the discipline «Physiology»]. *Student-centered learning process as a guarantee quality assurance of higher medical education: LIII navch.-metod. konf. KHNMU (29 sichnya 2020 r.). – LIII teaching method. conf.* (pp. 202–204). Kharkiv: KHNMU [in Ukrainian].
8. Sinaiko V.M., Khaustov M.M. (2018). Kompleksna otsinka dynamiky staniv psykhichnoyi dezadaptatsiyi u studentiv medychnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Comprehensive assessment of the dynamics of mental maladaptation in students of medical higher education]. *Arkhiv psykhiatrii – Archive of Psychiatry*, vol. 24, issue 4 (95), pp. 212–215 [in Ukrainian].
9. Vashkite I., Khaustov M. (2019). Features of the clinical picture of depressive disorders of different registers in university students. *Inter collegas*, vol. 2 (6), pp. 112–119.
10. Marakushyn D.I., Vasylieva O.V., Sinaiko V.M. et al. (2020). Zahalna kharakterystyka kontynhentu inozemnykh zdobuvachiv vyshchoyi osvity anhliyskoyu movoyu v Kharkivskomu natsionalnomu medychnomu universyteti ta rivnya yikhnoyi movnoyi pidhotovky [General characteristics of the contingent of foreign applicants for higher education in English at the Kharkiv National Medical University and the level of their language training]. *Metodolohiya ta praktyka lnhvistychnoyi pidhotovky inozemnykh studentiv: Vseukrayinska nauково-praktychna konferentsiya (17.04.2020 roku) – All-Ukrainian scientific-practical conference. (issue 14, pp. 63–72). Kharkiv, KHNMU* [in Ukrainian].
11. Marakushyn D., Vasylieva O., Sinaiko V. (2021). KHNMU is a leader in choosing foreigners for higher medical education / *Proceedings of the II International Education Forum «Best Educational Practices: Ukraine, Europe, World» (January 24, 2021).* (pp.148–150). Kyiv, Ukraine.

О.В. Васильева, И.Н. Стрельникова

ПАТОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЗАДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

Изучали патопсихологические особенности психологической дезадаптации иностранных студентов англоязычной формы обучения. С соблюдением принципов биоэтики и медицинской деонтологии проведено комплексное обследование 103 иностранных студентов III–V курсов Харьковского национального медицинского университета, обучающихся на английском языке. Обоего пола, из них 52 мужчины и 51 женщина, средний возраст обследованных составил $(22,0 \pm 1,8)$ года. Студенты были разделены на три группы. В 1-ю группу вошло 40 студентов IV курса, во 2-ю группу – 40 студентов III курса, 3-я группа состояла из 23 студентов V курса. По результатам проведенного исследования у иностранных студентов выявлены расстройства адаптации в виде депрессивного, неврастенического, тревожного и диссоциативного синдромокомплексов. Маркерами дезадаптивных состояний у обследованных студентов является эмоциональное напряжение, обострение личностно-типологических черт характера; потеря способности приспособления к тому, что происходит; потеря «гибкости и пластичности в общении»; беспокойство, тревога; раздражительность, несдержанность, аффекта; непоседливость, нетерпеливость; снижение концентрации внимания.

Ключевые слова: иностранные студенты, дезадаптация, учебно-воспитательный процесс, расстройства адаптации.

O.V. Vasylieva, I.M. Strelnikova

PATHOPSYCHOLOGICAL FEATURES OF PSYCHOLOGICAL MALADAPTATION OF INTERNATIONAL STUDENTS STUDYING IN ENGLISH

The pathopsychological features of psychological maladaptation of foreign students of the English-language form of education were studied. In compliance with the principles of bioethics and medical deontology, a comprehensive survey of 103 foreign students of III–V courses of Kharkiv National Medical University studying in English was conducted. In both sexes, of which 52 men and 51 women, the mean age of the subjects was (22.0 ± 1.8) years. Students were divided into three groups. The 1st group included 40 fourth-year students, the 2nd group – 40 third-year students, the 3rd group consisted of 23 fifth-year students. According to the results of the study, adaptation disorders in foreign students in the form of depressive, neurasthenic, anxiety and dissociative syndrome complexes were revealed. Markers of maladaptive states in the surveyed students are emotional tension, exacerbation of personality and typological traits; loss of ability to adapt to what is happening; loss of «flexibility and plasticity in communication»; feeling anxious, anxious; irritability, incontinence of affect; restlessness, impatience; decreased concentration.

Keywords: international students, maladaptation, educational process, adjustment disorders.

Надійшла до редакції 30.10.2020

Відомості про авторів

Васильєва Оксана Василівна – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри фізіології Харківського національного медичного університету.

Адреса: Україна, 61022, м. Харків, просп. Науки 4.

Тел.: +38(050)739-96-40.

E-mail: oksana_vasylieva@i.ua.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0285-8820>.

Стрельникова Ірина Миколаївна – кандидат медичних наук, доцент кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та соціальної роботи Харківського національного медичного університету.

Адреса: Україна, 61022, м. Харків, просп. Науки 4.

Тел.: +38(050)902-64-86.

E-mail: vodoley2001@ukr.net.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3915-0423>.